

ZIJNE EXCELLENTIE
DE HEER H. DE JONGE
MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT
POSTBUS 20350
2500 EJ DEN HAAG

Datum: 18 februari 2019
Ons kenmerk: 190050/141
Betreft: onderwijs & jeugdhulp

Hooggeachte heer De Jonge,

Nogmaals veel dank voor het bezoek aan de tweedaagse conferentie van EDventure. We hebben het open gesprek als zeer waardevol ervaren. Op uw verzoek sturen wij u hierbij een aantal concrete goede voorbeelden van samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp en de rol van onderwijsadviesorganisaties.

Ook in het gesprek dat wij met elkaar voerden kwam naar voren dat ons werk, dat vaak plaatsvindt op het snijvlak van onderwijs en (jeugd)hulp, van grote waarde is voor de ontwikkeling van het kind. Omdat wij kennis-, innovatie-, implementatie- én uitvoeringspartner zijn van onderwijsorganisaties hebben de onderwijsadviesbureaus bovendien een unieke positie. Wij bieden zowel ondersteuning in het kader van passend onderwijs als hulp onder de jeugdwet. In de praktijk zijn dit vaak gescheiden werelden. Wij willen met concrete voorbeelden laten zien dat het wel degelijk mogelijk is deze werelden bij elkaar te brengen door het kind en zijn of haar leer- of ondersteuningsvraag centraal te stellen.

Onze leden zijn geworteld in het onderwijs. In alle voorbeelden zult u dan ook de essentiële rol van de school teruglezen. We kennen de klas, de leerkracht en doorzien groepsprocessen. Doordat de begeleiding dichtbij de klas plaatsvindt hebben de zorgprofessional en de leerkracht contact met elkaar en kan de leerkracht snel meer inzicht krijgen in wat speelt. Ouders krijgen advies over een positievere opvoedingsstijl en worden hierbij ook ondersteund door dezelfde zorgprofessional. Het kind krijgt, indien mogelijk, een behandeling op school en de leerkracht krijgt handelingsadviezen voor in de klas.

Via een aantal concrete voorbeelden laten we zien hoe we onderwijs en jeugdhulp samen kunnen laten werken voor het kind. Wij zien het als onze verantwoordelijkheid om onze expertise in te blijven zetten en willen ons inspannen om deze voorbeelden om te kunnen zetten naar structureel beleid, zodat kinderen in alle regio's dezelfde kansen op goede hulp en ondersteuning hebben. Belangrijk hierbij is dat we niet meer zorg op het bordje van de leerkracht willen neerleggen. In tegendeel, wij kunnen de passende ondersteuning van de leerkracht, ouder en kind verzorgen, zodat er in samenwerking een succesvolle aanpak ontstaat. Wij werken op dit moment aan een concreet plan van aanpak, waarover we graag met u en uw collega-minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap Arie Slob, in gesprek gaan.

De voorbeelden zijn geordend volgens de volgende zeven actielijnen:

1. Het onderwijs als vind- en werkplaats voor jeugdhulp;
2. Deelnemer in elkaars leefwereld;
3. Ontschot professional in plaats van ontschotting in de zorg;
4. De juiste mensen om de tafel;
5. Samenwerking als standaard voorziening in plaats van na escalatie;
6. Samenwerking bij aanmeldingen dyslexie;
7. Verbinding onderwijs en zorg bij ondersteuning hoogbegaafde leerlingen.

1. HET ONDERWIJS ALS VIND- ÉN WERKPLAATS VOOR JEUGDHULP

De school is voor kinderen en hun ouders een vertrouwde omgeving. Door de school een centrale plek in te laten nemen in de organisatie van jeugdhulp voor een kind en het gezin worden drempels weggenomen en is de hulp effectiever.

Voorbeelden:

- Wij bieden regelmatig individuele en groepstrajecten binnen de basis-GGZ aan, waarbij de uitvoering van de hulp op school plaatsvindt. We bieden hiermee hulp binnen een vertrouwde omgeving. Het levert daarnaast verschillende andere voordelen op: het reduceren van reistijd en reiskosten voor ouders (zeker als dit voor ouders moeilijk op te brengen is), minder lestijd missen en de mogelijkheid om de hulp naadloos te laten aansluiten op de aanpak die in de klas wordt gehanteerd.
- Een van de leden heeft goede ervaringen met Duo-observaties. Onder het mom van ‘samen kijken, meer zien....’ bundelen zij de expertise van een orthopedagoog/gedragswetenschapper en onderwijskundige. Zo helpen zij doelgericht leerkrachten om te komen tot een passende aanpak van een individuele leerling, met een groot effect voor de hele groep (waar meer ruimte komt voor onderwijs en leren). De zorgleerlingen krijgen de aandacht die nodig is, de groep de pedagogische hand van de leerkracht en de didactiek die passend is voor de specifieke groep. De ondersteuning is tijdelijk om de ‘moeilijke groep’ op het gebied van onderwijs en zorg hanteerbaar te maken.
- Soms zien ouders ertegen op dat kinderen ‘in de jeugdhulp’ terecht komen. Door begeleiding en behandeling op school te laten plaatsvinden nemen we deze drempel zoveel mogelijk weg. We kunnen gemakkelijker in de klas observeren (we zijn aanwezig op en zijn bekend in de school), waardoor dagelijkse situaties meegenomen worden in de behandeling. Veelal komen we zo samen met het kind tot oplossingen en andere strategieën. Doordat de begeleiding dichtbij de klas plaatsvindt hebben de behandelaar en leerkracht contact met elkaar en krijgt de leerkracht meer inzicht. Ouders zien de positieve verandering al snel.
- Wij vragen altijd een actieve rol van ouders én school tijdens de behandeling van een kind. Door zowel ouders als school ‘huiswerk’ te geven tijdens de behandeling en ze te betrekken bij het inzetten van interventies, bieden we hen de gelegenheid om zich met het kind mee te ontwikkelen en wordt de effectiviteit van de behandeling vergroot. Vanzelfsprekend sluiten ouders en school zoveel mogelijk tegelijk aan bij bijvoorbeeld evaluatiegesprekken.
- De jeugdhulp en de onderwijsbegeleiding die wij bieden, sluiten zoveel mogelijk op elkaar aan. Bij het afsluiten van een traject met een kind worden handelingsuggesties aan ouders én school verstrekt. Op het moment dat wij een school ook op onderwijskundig vlak begeleiden, kunnen wij de handelingsuggesties helpen vertalen naar beleid.

- Om de drempels naar jeugdhulp weg te nemen, begeleiden sommige samenwerkingsverbanden ouders en scholen bij de toeleiding naar jeugdhulp. Zij helpen ouders bij het aanmelden van een kind en het samenstellen van het bijbehorende dossier.
- Projecten als *Playing for Succes* zorgen voor een gezonde combinatie van weer plezier krijgen in school gecombineerd met oog voor dat wat er speelt in de driehoek kind- school - ouder.

2. DEELNEMER IN ELKAARS LEEFWERELD

Allereerst is het van groot belang dat partijen actief verbinding met elkaar zoeken en houden. Het gaat dan niet om aanschuiven bij een overleg, maar actief participeren en deelnemer worden in elkaars leefwereld. Dit is van groot belang om korte lijnen te behouden en te weten wie de juiste expertise kan inzetten in het belang van het kind.

Voorbeelden:

- Een GZ-psycholoog (van een van onze leden) wordt jaarlijks ingezet door een gemeente bij het CJG. De GZ-psycholoog, die al jaren voor consultatie en onderzoek op de grootste school van het overwegend christelijke dorp kwam, is bruggenbouwer, coach en behandelaar van ingewikkelde casussen. Door deze gecombineerde rol verlaagt zij de drempel tussen school, gezin en gemeente en worden ingewikkelde casussen snel met een multidisciplinair team besproken. Vanuit de rol als bruggenbouwer werd het contact met de kerken ook opgepakt, waardoor ook daar de lijnen sterk verkort werden.
- Op een aantal plekken in Nederland werd een CJG-medewerker of de jeugdarts van de school onderdeel van het ondersteuningsteam van een po-school. Hiermee kreeg het ondersteuningsteam de voor de snelheid benodigde verwijzbevoegdheid/doorzettingsmacht.
- Een aantal gemeenten heeft 'producten' of 'middelen' die zij gebruiken om onze leden in te zetten (als jeugdhulpaanbieder) in trajecten waarbij het de school niet meer lukt om passende hulp aan te bieden en kinderen dreigen vast te lopen. Niet iedere gemeente heeft deze mogelijkheden. Het is dan geen onwil, maar administratieve 'dichtregeling' die belemmerend is voor het bieden van de juiste zorg.

3. ONTSCHOTTE PROFESSIONAL I.P.V. ONTSCHOTTING IN DE ZORG

De ondersteuning van en hulp aan kinderen is via twee wetten geregeld. Hierdoor bestaat er een wettelijk schot dat niet van vandaag op morgen kan worden weggenomen. Dit hoeft de professional er echter niet ervan te weerhouden om het kind centraal te stellen – over schotten heen. We moeten ervoor zorgen dat professionals de juiste hulp kunnen bieden in beide contexten. Wanneer de orthopedagoog voor passend onderwijs ook ervaring en mogelijkheden heeft in de jeugdhulp, is opschalen en verbreden mogelijk. Beide ondersteuningsvragen kunnen dan door één en dezelfde hulpverlener worden opgepakt.

Voorbeelden:

- Er zijn leden die een jeugdhulpbehandeling (basis ggz) bieden op de school. De behandeling, door de vertrouwde orthopedagoog, is laagdrempelig voor ouders en kost kinderen weinig lestijd in vergelijking met de gang naar een jeugdhulporganisatie die elders gevestigd is. Als ouders hiervoor toestemming geven kan een behandeling op de school ervoor zorgen dat de school van stap tot stap meegenomen wordt in het behandeltraject. Hiermee zorgen we dat iedere speler vanuit de eigen positie, maar afgestemd om de ander, goede begeleiding kan bieden aan het kind. Bovendien voorkomen we hiermee dubbelwerk in de twee 'werelden'.

- Daar waar het niet mogelijk is om de behandeling op de school te laten plaatsvinden bieden wij regelmatig basis ggz in de school als brugfunctie. Het geleerde vanuit de jeugdhulpbehandeling (vaak: specialistische ggz) wordt door een orthopedagoog vertaald naar de schoolsetting, waardoor er transfer ontstaat naar de schoolsituatie en de school ook meegenomen wordt in de begeleiding.
- Maatwerk en vertrouwen zijn dé sleutels tot een succesvolle behandeling. Hiervoor is het nodig dat gemeenten niet vasthouden aan een beperkt aantal aanbieders die de zorg mogen bieden in een gemeente. PGB wordt vaak als 'oplossing' gepresenteerd, maar is dermate complex voor ouders en qua administratie niet toepasbaar op een GGZ behandeling, dat dat niet kan. Een declaratiebrief op kindniveau biedt uitkomst, maar is afhankelijk van het mandaat en de 'goodwill' van de behandelend ambtenaar. Hier kan een landelijke 'escape' mogelijkheid uitkomst bieden.

4. DE JUISTE MENSEN OM DE TAFEL

Sommige casussen vragen om breed overleg tussen gemeente en het samenwerkingsverband passend onderwijs. Het is dan belangrijk dat de persoon die het geld beheert en het mandaat heeft aan tafel aanschuift. Op die manier blijkt er veel mogelijk in de samenwerking. Dit begint altijd met de erkenning dat een bijzondere casus een bijzonder goede samenwerking vraagt.

Voorbeelden:

- Scholen die het ondersteuningsteam goed in orde hebben slagen erin om ingewikkelde casuïstiek op te pakken. De orthopedagoog vanuit een EDventure-lid bespreekt dan in het ondersteuningsteam samen met ouders, de leerkracht, de intern begeleider (IB-er), de jeugdverpleegkundige en eventuele hulpverleners die bij het gezin betrokken zijn, vragen rondom kinderen. Wanneer het kind werkelijk centraal staat, er een helder doel voor ogen is en dit door alle partijen onderkend wordt, verloopt het proces sneller. Dan functioneert de samenwerking zo goed dat zorg en onderwijs niet op elkaar hoeven te wachten, maar dat men samen op een constructieve manier een volgende stap zet.
- Het werkt wanneer de verschillende disciplines elkaar aanvullen. Bijvoorbeeld door een gezamenlijk overleg tussen een thuisbegeleidster, speltherapeute, ambulante begeleidster SBO, en de orthopedagoog van een van onze leden, waarbij iedere keer wordt bekeken wat het kind nodig heeft en wie welke zorg kan bekostigen.
- Een van de leden werd betrokken bij een school die er voor openstaat om leerlingen met een bijzondere ondersteuningsbehoefte aan te nemen, maar geen budget heeft voor de (volledige) begeleiding. Door met de verschillende verantwoordelijken en disciplines aan tafel te gaan, kunnen wij bepalen wat het kind nodig heeft en wat daarvan 'onderwijs taken' zijn en wat 'zorgtaken'. Een deel van de onderwijsuren neemt de school zelf voor haar rekening, voor een deel krijgen ze extra geld van het samenwerkingsverband en de andere helft vergoedt de gemeente (voor de zorgtaken). Door het geld samen te voegen kan een onderwijsassistente worden ingezet, die deze leerling begeleidt (één op één), waardoor een plek binnen het regulier onderwijs voor deze kinderen binnen handbereik ligt.

5. SAMENWERKING ALS STANDAARD VOORZIENING I.P.V. NA ESCALATIE

Wij geloven in samenwerking als standaard/algemene voorziening voor kinderen. Wanneer een ondersteuningsteam van een school niet alleen op casusniveau na escalatie bijeenkomt, maar dit standaard gebeurt, kunnen we veel grotere stappen zetten in het aansluiten op elkaar en leren van elkaar.

Voorbeelden:

- In een gemeente is een pilot gestart waarbij aan het begin van een schooljaar een zogenoemde 'startfoto' is gemaakt van de populatie kinderen en hun gezinnen. We merken dat er vaak zorgen zijn rond meerdere kinderen in een gezin. Wanneer we daar integraal (onderwijs en jeugdhulp) naar kijken kunnen we de ondersteuning preventief effectiever inrichten. Daarbij helpt het wanneer de complete driehoek (gezin – school – zorg) betrokken is. Het ondersteuningsteam komt in deze pilot vaker samen op de school. Het sociaal team is standaard vertegenwoordigd (op voorhand en dus niet volgend op een escalerende casus), samen met de IB-er van school. De GGD sluit 4x per jaar aan. Andere hulpverlenende instanties rondom het gezin kunnen op verzoek aanschuiven en ouders zijn aanwezig wanneer hun kind(eren) besproken wordt. Het sociaal team en de school worden gecoacht door een van onze adviseurs met ervaring op het snijvlak van onderwijs en jeugdhulp. Op deze manier zetten we ons ervoor in, dat de samenwerking sterker, preventief en effectiever wordt.
- In een andere gemeente werken we preventief nauw samen met het Breed Onafhankelijk Ondersteuningsteam. Hierdoor voorkomen we dat kinderen 'thuiszitter' worden.
- Elders heeft het onderwijsadviesbureau – in samenwerking met de gemeente en alle basisscholen - een integraal bedrijfsmodel ontwikkeld, waarbij CJG, VVE, Passend Onderwijs, de Brede Regeling Combinatiefuncties en de schoolbegeleiding zijn samengebracht.

6. SAMENWERKING BIJ AANMELDPROCES DYSLEXIE

Een bekend probleem is dat er teveel verwijzingen binnenkomen voor dyslexieonderzoek en - behandeling. Contractmanagers van een regio die dit signaleerden zijn in gesprek gegaan met het samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband neemt de verantwoordelijkheid voor het bieden van goed onderwijs en omgaan met zorgleerlingen in de school. De jeugdhulpregio neemt de verantwoordelijkheid voor kinderen die te weinig ondersteuning krijgen op school voor Ernstig Enkelvoudige Dyslexie (EED) en vergoedt onderzoek en behandeling voor kinderen met EED.

Voorbeeld:

In een regio is over een periode van een aantal jaar met hulp van de dyslexieaanbieders een overzicht gemaakt van het aantal verwijzingen, het aantal kinderen in onderzoek en in behandeling. Dit is vergeleken met de prevalentiecijfers voor dyslexie. Vervolgens is per school bekeken hoe hun cijfers zich verhouden tot de regionale cijfers. Uitkomsten van deze vergelijking werden met de (4 regionale) samenwerkingsverbanden besproken. Een dyslexie specialist die vanuit de 4 samenwerkingsverbanden werkt is in gesprek gegaan met scholen die veel verwijzen. Zij kan scholen adviezen geven over het verbeteren van leesonderwijs en spellingonderwijs. Het resultaat is dat scholen verbeterde ondersteuning bieden aan zorgleerlingen op de school en er minder kinderen worden verwezen naar de zorg.

7. VERBINDING VOOR ONDERSTEUNING HOOGBEGAAFDE KINDEREN

Een samenwerkingsverband passend primair onderwijs nam het initiatief tot het opstellen van een ontwikkelnotitie over de ondersteuning van meer- en hoogbegaafde leerlingen, volgend uit de regionale ontwikkelagenda waar overeenstemming over was bereikt met de drie gemeentes. De verbinding tussen onderwijs en zorg staat centraal in deze notitie.

Voorbeelden:

- Het samenwerkingsverband streeft integrale onderwijszorgarrangementen na. Het motto is thuisnabij onderwijs op de reguliere school, waarbij de ondersteuning zich richt op voldoende, structurele uitdaging binnen de eigen leerlijn (op vakgebieden en vakoverstijgend) en structurele begeleiding op welbevinden c.q. sociaal emotioneel gebied. Het samenwerkingsverband rust de scholen maximaal toe met ongedeelde ondersteuning, zodat scholen op autonome wijze uitvoering kunnen geven aan zowel de basisondersteuning als de intensieve ondersteuning voor de leerlingen die meer individuele begeleiding nodig hebben.
- Het samenwerkingsverband benaderde het onderwijsadviesbureau om het onderwijs voor meer- en hoogbegaafde leerlingen te beschrijven. CJG-vertegenwoordigers nam zij het zorggedeelte, de specialistische arrangementen voor de doelgroep, voor haar rekening.

De leden van EDventure leveren, op het snijvlak van onderwijs en zorg, advisering aan scholen en ouders in combinatie met behandeling van het kind. Het gaat hierbij om laagdrempelige kortdurende behandeling, waardoor we intensieve langdurige zorgtrajecten voorkomen. De kracht van de aanpak is dat zorg in onderwijs komt en zorg en onderwijs op elkaar afgestemd worden. De leden van EDventure zien vanuit hun rol en positie goede mogelijkheden om de afstemming van jeugdhulp en onderwijs verder uit te bouwen op het niveau van de gemeenten, het samenwerkingsverband en de school. Ook zien we veel in het versterken van de ondersteuningsteams. Alles in het belang van een optimale ontwikkeling van ieder kind. Wij bieden onze expertise en ervaring graag aan bij de vervolgstappen in uw aanpak en zien uit naar een vervolg gesprek.

Mede namens de leden van EDventure,

Met hartelijke groet,

Margreet de Vries

Directeur-bestuurder EDventure
Directeur Onderwijszorg Nederland

In kopie verzonden aan:

Zijne Excellentie de heer A. Slob, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap